

De aqua marina commentarius / [John Speed].

Contributors

Speed, John, 1703-1781.

Publication/Creation

Oxonii : R. Clements, 1755.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/zbkykfat>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DE
AQUA MARINA
COMMENTARIUS.

AUTHORE J. SPEED M. D.

Nullius addictus jurare in Verba Magistri.

Hor.

—— τὰ δ' ἐτήτυμα πάντ' ἀγορεύειν.

Phocyllid.

O X O N I I,
E THEATRO SHELDONIANO.

Impensis R. CLEMENTS, Bibliopolæ, Oxon.

Prostat apud R. BALDWIN in *Pater-noster-Row*, London.

M DCC LV.

AQUA MARINA COMMENTARIUS

SIQUA forsan prodierit (quod absit) hujus commentarii versio Anglicana, notum sit illam fore surreptitiam: mihi enim persuasissimum est, nihil æquè humano generi perniciosum esse, ac anam præbere, ut vel ægri, vel pharmacorum confectores & ministri Medici evadere posse sibi videantur.

P R O O E M I U M.

*T*AM latè patet, tantâque varietate ditescit Opificis divini sapientia, & erga genus humanum benevolentia, ut, licèt mille conflictemur malis, singulis tamen mille ferè porrexerit nobis Deus Optimus Maximus remedia: Is autem est, & semper fuit, semperque forsitan erit medicinæ status, ut, quæcunque ex his selegerint ævi cujusque majoris famæ medici, hæc per vices suas præ cæteris (haud minus efficacibus) prædicentur medicamenta, mox forsitan unà cum fautoribus suis obliviscenda: hinc frequens novorum venditatio, frequens item recursus ad vetera, adeò ut verissimè de medicamentis dici possit,

Multa renascentur, quæ jam cecidere, cadentque
Quæ nunc sunt in honore —— si volet usus.

Prudentis igitur est medici de singulis considerare, quantum reverà cæteris præstent, quantum autem temporum consuetudini, & mero medicorum arbitrio virtutis illorum famigeratio debeatur. Hâc mente ad veras aquæ marinæ virtutes

tutes investigandas, tam ex veterum scriptis, quam ex observatione propriâ operam dedi; sollicitus nempe, ut ægrorum saltem aliquos à frustraneo medicinæ minus aptæ tædio, artemque simul nostram, cujus honori & dignitati quam maximè semper studeo, à fortuitæ praxeos suspicione vindicarem. Tu verò, lector, his fruiere, & æqui boni consule.

ERRATUM.

Pag. 17. lin. 5. seniores lege saniores.

Boitard inv. et sculp.

D E
AQUA MARINA
COMMENTARIUS.

CUM plurimùm nuper invaluerit usus Aquæ Marinæ medicus, haud inconsultum fore duxi de illius naturâ disquisitionem facere; in quem finem, & ut certior præcipuè fierem de Aquæ *Suthamtoniæ* Littora alluentis statu (dum tantus ad illa fit ægrorum concursus) experimenta, quæ sequuntur, institui.

EXP. I.

1. AQUÆ marinæ ab Insulæ *Veëtis* littore meridionali, quâ patet Oceanus Britannicus ad oras usque Gallicas;

2. AQUÆ marinæ à littore *Suthamtoniensi*, in maximo maris fluxu, qui circa novilunium & plenilunium accidit, Anglicè, *spring-tide*.

3. AQUÆ marinæ ab eodem littore in fluxu parciore, circa medias lunæ crescentis ac decrefcentis periodos eveniente, Anglicè *neap-tide*; singularum felibram mercatoriam, uncias octo pond. continentem, lenissimo arenæ calori evaporandas commisi; cumque particulæ aquosæ penitus avolâssent, reliquæ erant ex aquâ *Veëtensi* drachmæ duæ cum granis octo; ex aquâ *Suthamtoniensi* maximi fluxûs, tantumdem; ex eâdem fluxûs parciore drachmæ duæ cum granis duobus; In refluxu maris defuere grana decem eidem aquæ *Suthamtoniensis* quantitati, ad fluxûs parciore periodum; in solo autem fluxu immerfioni suppetit aqua, littoribus in refluxu à mari omnino derelictis. Non est igitur ut de locorum delectu solliciti simus, modo in singulis aquæ marinæ libris contineatur salinæ materiæ paulum supra Semunciam^r.

Massa hæc, ab aquæ marinæ evaporatione residua, coloris erat albidus, flaviusculi, saporis autem falsi, amarescentis; ejus particulæ nullam certam induerant figuram, excepto quod paucula quædam grana in fundo vasis cubos imitarentur; inest enim aquæ maris substantia quæ-

1. Notandum est hanc massam exsiccatam adeo citissimè aëris humiditatem in se recipere, ut nisi adhuc calida deferatur ad stateram, haud exactè de ejus pondere judicaveris.

dam

dam terrea, fabulosa, quam ad salinas opifices Anglicè *scum* vocant, summè salis chrystallisationem impediens; nec salis granulati particulam obtinere possunt illi, nisi muriâ prius ab his fæcibus probè repurgata. Harum non ultra septem circiter grana singulis aquæ libris insunt.

RESIDUI istius in aquâ pluviae solutio à fæcibus supra memoratis per filtrum separata¹, coloris erat flavescentis, & arenæ calori lenissimo commissa, cubos in superficie exhibuit, qui perfectè formati fundum petierunt; procedente autem evaporatione intensior gradatim evasit liquoris flavedo.

E X P. II.

DE aliis postea quatuor libris aquæ *Suthamptonensis* maximi fluxûs eodem modo experimentum feci, cumque ex harum residui solutione evaporatâ uncia tantum unica mensuralis, aut circiter, liquoris flavi fuerit reliqua, cessavit cuborum proventus. Ex his quatuor libris sesquiunciam cum semidrachmâ salis puri cubici obtinui, aliquantum etiam (altera forsan semidrachma) per incuriam fuit amissum.

E X P. III.

CUM liquor iste flavus, quem *salis lixivium* nuncupat *Hoffmannus*, cubos reddere desierat, à calore continuato crustâ albâ superficies ejus obtegi cæpit; ab arenâ remo-

1. Notandum est fæces istas, licèt aquæ marinæ adeo intimè immisceantur ut per filtrum unâ transeant, tamen, post evaporationem, tam perfectam solutionem non pati.

tus, & loco sicco repositus, à solis & aëris æstivi calore in cryсталlos prismaticas coaluit; ex his autem cryсталlis, solutione & novâ cryсталlificatione purificatis, fit *sal catharticus amarus* officinarum, vulgariter dictus *sal Ebeshamensis*. Afferit quidem *Hoffmannus* salem hunc *Ebeshamensem* dictum, non nisi additis lixivio aliis quibusdam salibus fieri¹, sed illum in hac re hallucinatum fuisse probat experientia. Non datur in rerum naturâ corpus aliquod quod æquè suscipit aëris humiditatem ac *salis hoc lixivium*; ad extremum nempe siccitatis gradum, & lapidis ferè duri-
tiem calcinatum, si aëri exponatur, citissimè deliquescit; Huic liquori, *sale cathartico amaro* scatente, urinam commiscet ex salinariis aliqui, quam mixturam post effervescentiam sublimando *salem ammoniacum* conficiunt². Qui de hoc lixivio plura rescire cupierit, consulat *Hoffmanni* observationes medico-chymicas.

EXEMPTO omni sale prismatico, drachmis scilicet circiter duabus, fæces subfuscae insipidæ, cum pauculâ aquâ, etiam insipidâ³, in fundo vasis remanserunt, omni amari-

¹ Obs. Med. Chym. pag. 198.

² R. lixivii salis cong. i. urinae cong. iii. stent ad fervescentiam per boras 48. in vase plumbeo: deinde evaporentur ad siccitatem & postea sublimentur s. a. ut fiat sal ammoniacus. A salinariis prope Novum-Castrum communicatum.

³ Notandum est fæces insipidas & aquam insipidam ab aquâ marinâ provenisse quam ipse evaporavi, ex quâ salis communis omnis particula fuit exempta. Quæ autem ex aliâ lixivii portione, quam à salinis obtinui, erant reliquæ, falsitudinem aliqualem sapuerunt. Quare salem tertium, qui in lixivio esse affirmatur in *actis philosophicis Londinens.* nihil aliud esse crediderim quam salem communem, qui unâ cum lixivio solutus decurrit in processu *Lemingtoniensi*, in iisdem *actis* recte descripto. N°. 377.

tudine fraudatæ, fale isto destitutæ. Quare errâsse videntur qui conjiciunt bitumen quoddam amaritudinem suam aquis marinis impertiri, nisi forsan detur in rerum naturâ *sal bituminosus*, quod videant quorum interest.

E X P. IV.

FÆCES has ad calcis naturam accedere suspicatus, *salem gemmæ* in aquâ calcis dissolvi, & solutionem arenæ evaporandam commisi; sub finem evaporationis liquor, instar *lixivii* prioris, flava evasit; quod quidem minimè accidit falis ejusdem solutioni in aquâ simplici factæ. Consulatur Dni. D^{ris}. Grew tractatus de *salis cathartici amari* naturâ, quocum per omnia convenit (quod expertus didici) *sal amarus marinus*.

Ex prædictis constat aquam marinam continere 1°. *salem communem*: qui omnium consensu deficcat, &, Hippocrate teste, alvum constipat: ἀλλὰ γὰρ ψόσάμενοί εἰσιν οἱ ἄνθρωποι τῷ ἀλμυρῶν ὑδάτων πέρι, δι' ἀπειρίαν, καὶ ὅτι νομίζεται ἀγαθήρησι. τὰ δὲ ἐναντιώτατά ἐστι πρὸς τὴν ἀγαθήρησιν, ἀτέραν γὰρ, καὶ ἀνέλπαν, ὥστε καὶ τὴν κοιλίην ὑπ' αὐτῶν σφύεσθαι μᾶλλον ἢ τήκεσθαι¹. At enim mentiuntur homines de aquis salis, nempe propter imperitiam, quod credantur alvum ducere, sunt verò maxime ad alvi egestionem contrariæ, crudæ enim sunt neque coctibiles, adeo ut venter ab illis astringatur potius quam eliquetur. Quod de aquis fale tantum communi saturatis intelligendum censeo, quales extant apud nostrates in agris *Cestriensi* & *Wigornien*si, & in quamplurimis regionibus exteris. Et qui vescuntur cibis fale conditis alvo plerumque sunt durâ, cujus

1 De aëre locis & aquis. cap. 16.

in causâ est, quod, in sale culinario conficiendo, eò potissimum tendunt opifices, ut ab *amaro lixivio*, *sale cathartico* scatente, quàm penitissimè separent sale communem alvum constipantem: nec adeò indurescunt carnes cum sale Gallico (vulgo *bay salt*) conditæ, quod iste sale amarum habet admixtum.

2. SALEM *amarum*, tam *diureticum*, quam *catharticum*, obstructions etiam referandi virtute præditum, utpote omnium salium, exceptis tantum corrosivis, penetrantissimum; Quare huic soli *aquæ marinæ internè sumptæ* vires tam catharsin quam diuresin movendi, quam glandulas obstructas detergendi potissimum tribuo: & sæpe sæpius pueros ab obstructione glandularum mesenterii liberavi usu *Entis Veneris*, sive *florum ammoniaci martialium*, cum *æthiope minerali*, interpositâ debitis intervallis catharsi ex *calomelano cum Rheo*, quod & alios fecisse fas est credere; si quid autem horum curationem promoveat *sal ammoniacus*, meministe fas est, illum ex lixivio amaro, *sale cathartico* scatente, admixtâ urinâ fieri. Et quicquid Virtutis habent medicamenta ex Plantis marinis confecta, habet & *sal ammoniacus*, quem crudum (suppositis in ejus locum *floribus* antedictis, si quando ægrorum corpora Temperamenti fuerint frigidioris) cum medicamentis deobstruentibus (*cinnabari* præcipuè *antimonii*) unitum, interpositâ per vices catharsi, strumarum tumores citius quam *aquæ marinæ* potationem abegisse aliquoties observavi: Et apud Persas compositiones medicamentorum ad strumas sanandas internè fumendorum ingredi sale hunc comperi¹.

1 Parmacop. Persic. N. 20 & N. 126.

3. FÆCES *utrasque*, primas scilicet falis crySTALLIFICATIONEM impediētes, alteras verò post falis cathartici crySTALLIFICATIONEM residuas; quæ ambæ indolis esse calcariae mihi videntur.

U S U S aquæ marinæ medicus est vel internus vel externus; externum quidem probè calluerunt veteres; ipsos igitur audiamus, ac primò Hippocratem; Θάλασσα δὲ τοῖσι κνησμάδεσι καὶ δακνιάδεσι, καὶ λῦειν καὶ πυελὴν θερμῇ· τοῖσι μὲν αἰδήθησιν ὑπολιπαίνονται. Πρὸς ἕλκεα δὲ πυρελκάντα, καὶ ἀποσύρματα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, πολέμιοι· ἐπιτήδειον δὲ τοῖσι χαθαρῶσιν, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἰσχυράνειν εὖ ὡς τὰ τῶν ἀλίων ἕλκεα· ταῦτα γὰρ οὐδ' ἐκπυεῖ, ἢ μὴ φαύη· καὶ πρὸς ὑποδερμίδα. Καὶ τὰ νεμόμενα παύει καὶ ἴσησιν, ὡς ἄλλες, καὶ ἀλμυρίδες, καὶ λίπρον. Ταῦτα δὲ πάντα σμικρῶ μὲν χρωμένῳ ἐρεθιστικὰ, προσκινῶντι δὲ ἀγαθὰ. Βέλτιον δὲ θερμὴ πρὸς τὰ πλεῖστα. *Aqua marina his qui pruriginem sentiunt, & qui ab acribus humoribus vellicantur, tum balneo, tum fotu calida prodest: his autem, qui non assueti sunt, molestiam creat. Ulceribus autem ex ambustione, & ex cutis abrasionibus, & cæteris ejusmodi adversatur; puris autem (ulceribus) convenit: & valet ad probe extenuandum, verbi gratiâ, piscatorum ulcera; hæc enim non suppurant nisi vellices, & ad prima fracturarum subligamina. Quinetiam depascentia ulcera sedat ac sistit, uti sal, salsugo, & nitrum. Hæc quidem omnia usu parciore adhibita irritant, liberaliori verò prosunt. Præstat autem ad plurima calida.*

DEINDE Dioscoridem; Θαλάσσιον ὕδωρ θερμὸν χαταντλῶμενον ἐπισπᾶται καὶ διαφορεῖ· ἀρμόζον τοῖς περὶ νεῦρα πάθεσι, καὶ χιμέτλοις πρὸς τὰ ἕλκωθῆναι. Ὡμηλύσεσί τε ἐπιήθειώς μύστυλαι, καὶ ἐμπλάστοις, καὶ μαλάγμασι διαφορητικοῖς εὐθετον. — Ψάρας τε καὶ κνησμῶν, καὶ λειχήρων, καὶ κοί-

δων, καὶ ματῶν σπαργόντων, κατάντλημα διαφορεῖ, καὶ πελιώματα πνευόμενον. Πρὸς τὰ τῶν θηρίων δῆγματα, ὅσα τρώμευς καὶ ψυγμευς φέρει, μάλιστα δὲ σκορπίων, καὶ φαλαγγίων, καὶ ἀσπίδων, καὶ εἰ περὶ σκευδαῖνῃ τις εἰς θερμὸν αὐτὸ ὠφελεῖ. Καὶ ταῖς χρονίαις καχεξίαις τοῦ σώματος καὶ τῶν νεύρων, ὠφέλιμον τὸ δι' αὐτῶ λυτῶν. Ὑπατιμζόμενον δὲ θερμὸν ὑδρωπικῶς, καὶ κεφαλαλγίας, καὶ δυσκοίας παρηγορεῖ¹. *Aqua marina calida, aspersione attrahit & discutit; Aptæ est nervorum vitiis & pernionibus antequam in ulcera transferint. Commodè miscetur cataplasmatibus ex hordeaceâ farinâ, & emplastris, & malagmatis discutientibus accommodata est. — Scabrities, sive eæ sint ex prurigine, sive ex lichene, sive ex lendibus, sive sint mammæ lacte nimio turgentium, aspergine discutit, & fotu livores. Ad venenatorum morsus tremores & refrigerationes inferentes, præcipue vero scorpionum, phalangiorum, aspidumque, prodest si quis in ejus calidæ solium descendat. Confert etiam ex eâ Balneum iis qui malo corporis & nervorum habitu chronico conficiuntur. Ejus ferventis vapor hydropicos, capitis dolores, & difficilem auditum levat.*

IDEM etiam iterum, in libro de Theriacâ, lotiones ex aquâ marinâ commendat ad venatorum ictus².

GALENUS inquit; καὶ εἰ βεληθεῖνς ἡ βρέχων μωτὸν ἐπιπλέουσι τοῖς ἐλκεσιν, ὑγρὰ μὲν ὑπὸ ποτίμῳ, ξηρὰ δὲ ὑπὸ ἄλμης τῆς καὶ θαλάττης εὐρήσεις γινόμενα³. *Quin si imbutum linamentum ulceribus imponere libeat, humida quidem ex aquâ potabili, sicca verò ex muria marinâque reddi comperies. Idem ad gangrænam laudat ejus perfusionem; εἰ δὲ καὶ πελιδνὸν γενέσθαι φησιν ἀποχρᾶζοντα κατα-*

¹ Lib. 5. cap. 19. De medicâ materiâ.

² Cap. 19, 20, & 21.

³ De Medic. Simpl. Fac. L. 1. cap. 7.

πλάττειν, αὐτοῦν τε τὰ μὲν πλεῖστα δι' ὕδατος θερμῶς καὶ ῥάλασας ἢ ποτὲ συνοί-
σαι¹. *Quod si jam livor occuparit (in Erysipelate) incisâ
cute cataplasma adhibendum est, perfundendusque locus plu-
rimum quidem aquâ calidâ; interdum autem conferet etiam
marina.*

ORIBASIUS ex *Antyllo* hæc habet. *Natatio, quæ in
mari fit, ea hydropicis, scabiosis, & quos exanthemata in-
festos habent, itemque elephantiasin patientibus, & quorum
crura aut aliquæ corporis partes defluxione tentantur, ac-
commodata est: facit etiam ad eos qui ex alimento fructum
non sentiunt, & qui morbo exagitantur².*

HEISTERUS, scriptor chirurgicus, inter primos meritò
recensendus, aquam marinam vel falsam cataplasma: & fo-
tibus discutient: admisceri ferè passim jubet.

INTERNO ejus usui cautissimè veteres indulserunt. Scribit
quidem *Dioscorides* illam dari πρὸς καθάρσιν: monet autem,
quod μετὰ τὸ καθαρῆναι ἐπιδιδόσιν ζωμὸν ὀρνίθου, ἢ ἰχθύων, πρὸς τὸ κα-
τακερῆσαι τιμὴν δὲ δόξιν δεινύτητα³. *Post dejectionem dant juscu-
lum vel piscium, vel gallinarum, ad infringendam inductæ
rosionis acrimoniam.* Varios etiam corrigendi modos re-
censet idem, asservationem scilicet longam, coctionem,
mellis admixtionem, quam compositionem *Thalassomeli*
vocat. Vinum etiam marinum commendat πρὸς κοιλίας ὑπα-
γωγὴν, καὶ ἐμπύους, καὶ σκληροκοιλίους, ἐῶσι ὑπὸ τῶν Ἀμυνάων ψαύον κεφα-
λῆς, sed, inquit, κακοστόμαχοι μεύτοι καὶ οὗτοι, καὶ πνευμάτων γεννητικοί⁴.

¹ Method. medendi. Lib. 14. cap. 3.

² Ita reddit interpretes, sed exemplar aliquod Græcum *Oribasii* non
contigit mihi vidisse: locus est Med. Collect. Lib. 6. cap. 27.

³ Loco prius citato.

⁴ Medic. Mater. Lib. 5. cap. 27.

Ad alvum ducendam, & empyicis, iisque qui alvo sunt durâ, iisque qui à vinorum Aminæorum potu capite tentantur; sed & stomacho adversantur, & flatus pariunt. In libro primo de parabilibus (si modo hi libri sint Dioscoridis) scribit, τὰς δὲ ἐν τῷ σπλάχνῳ ῥήσσει θάλασσα ποδῆσαι μετὰ μελικράτου. Internos vero abscessus rumpit aqua marina cum melicrato pota¹.

DE utroque utendi modo testatur *Paulus Ægineta*; θαλάσσιον ὕδωρ δριμύ & θερμαντικὸν μέλειως, & ξηραντικὸν ἐπὶ, & κακοσμάκων μὲν πινόμενον, κοιλίας δὲ παρακτικὸν, & φλεγμάτων ἀγωγόν. Θερμὸν δὲ καταντλήμενον ἐπισπᾶται & διαφορεῖ². *Aqua marina acris est, & moderate calfactoria, & desiccatoria, & si bibatur, stomacho adversatur, ventrem autem turbat, & pituitam educit. Calide verò perfusa attrahit & discutit.*

MORBORUM chronicorum progressum (modo non sint hæreditariâ labe, aut ab aliquâ causâ conspicuâ contracti) talem esse suspicor. Primò, ab inopinatâ aliquâ, sed frequenti, de rebus sex non naturalibus incuriâ, minuitur perspiratio insensibilis, & paulum languescere incipit ventriculi vis digestiva; cibus autem imperfectè solutis, viscido phlegmate paulatim scatent ventriculus & intestina, (his autem vel phlegmate, vel excrementis viscidis obsessis, fieri non potest, ut intestinales glandulæ officio suo secretorio debitè fungantur) crudus etiam in sanguinem fertur chylus, unde, crasi ejus vitiatâ, minus aptè perficiuntur tam circulatio per vasa capillaria, quam secretio humorum per glandulas totius corporis, præcipuè minimas, & fluidi ner-

¹ Cap. 152.

² Lib. 7. cap. 3. Litt. Θ.

vosi per cerebrum. His ita se habentibus, ii quibus firmiora sunt vitæ stamina, diu morbum in *fieri* protrahunt, nec ope medicâ sibi videntur indigere; tandem verò, lento licet gradu, obrepit morbus aliquis chronicus: qualis autem ille fuerit, designabit forsan erroris primi natura, vel ægroti victûs & vitæ ratio, vel idiosyncrasia. Quod ad scrophulas attinet, & rachitidem, infantibus quam adultis magis familiares, originem ducunt (modo non sint hæreditariâ labe contractæ) vel à victûs erroribus, vel à nimis tenerâ parentum curâ, vel ab ommissione medicinæ quantulæcunque, unde varias obstructions patiuntur tenelli, & in horum morborum alterutrum sæpius incidunt. Ex habitu corporis plethorico morbi plerumque insequuntur acuti, ex hoc tamen, in phlegmaticis præcipuè, oriri possunt viscerum infarctus, & quorundam chronicorum morborum exacerbari symptomata.

NON est igitur mirandum medicinam, cujus usu interno ventriculi & intestinorum phlegma per alvum dejicitur, externo autem sanguinis circulatio, & humorum secretio ad statum naturalem reducuntur, roboratis interim solidis partibus, qui veri sunt externè applicatæ effectus, sive balneo toti corpori, sive fotu vel embrocatione parti alicui prospicias, horum morborum curationi esse aptam, modo tam altas non egerint radices, ut opem quamcunque medicam penitus eludant. Ad usum ejus externum referenda sunt quæ de *virtute* ejus *discutiente* tradiderunt veteres, ideòque per ejus potum glandularum intestinalium obstructions discutiuntur, quod iis ferè in contactum veniens, medicamenti topici vices agat.

CAUTO tamen est opus, utrovis eâ utare modo: qui enim calidioris sunt indolis, ab ejus potu omninò debent abstinere; illorum enim intestina mordacissimè vellicat, & illos, usu ejus continuato, male mulctat; non quod aliquid in se deleterii contineat aqua marina, sed quod naturâ suâ corporibus ita constitutis sit adversa. Abstinere debent etiam hectici, & qui diarrhœis obnoxii sunt, & qui à catharsi male se habere consueverint.

ALIQUEOS vidi, quibus alvum omninò non moveret; his verò maximam creavit ventriculi molestiam, non nisi as-

* Hoc incommodi præcaveri plerumque potest, addendo, si opus fuerit, singulis aquæ marinæ dosibus paulum *salis Cathart. Amar.*

sumpto cathartico aliquo lenitivo levandam*. Nonnulli è contrà, vel suâ sponte, vel pro suo arbitrio, bibentes, ab ejus acrimoniâ, quam notârunt olim *Dioscorides & Paulus Ægineta*, in diarrhœas inciderunt ægrè

sanabiles, interdum etiam lethales. Phlegmaticorum alvos plerumque fatis placidè movet, ventriculi calorem à phlegmatis congerie oppressam renovat, ventriculum roborat, appetitumque ciborum exacuit, modò dosis nimia non assumatur. Libræ semis, horâ somni epota & proximo mane repetita, adultis plerumque sufficit; sed ab effectu dosis designanda est; plerisque sitim creat importunam, sed nec hoc universum est. Quo autem consilio ægros, ab aquæ marinæ potu catharsin passuros, potionibus catharticis prius laceffant medici, quo etiam omnibus, immersionem subituris, aquæ marinæ, sine discrimine, potationem imperent, videant ipsi.

DE immersione frigidâ scripserunt accuratissimè nostrates medici¹. *Balnea marina* cæteris non posthabent; ipse quidem anteferenda credo, propter auctam à sale specificam aquæ gravitatem; salis prætereà stimulus glandulas cutis efficaciter deterget: gratam firmitatem cum calore per totam corporis superficiem sentiunt è balneo exeuntes, indicium plerumque sanitatis infecuturæ; hic autem calor si sponte non superveniat, exercitio modico est conciliandus. Præter hæc, insigne virtutis accedit incrementum ab *amaro sale*, quem ipsissimum esse nitrum contendit *Floyerus*, quo saturata fuere veterum balnea frigida maximè decantata; non est igitur aqua marina balneum simpliciter *frigidum*, sed balneum *frigidum medicatum*: Quantumvis autem virtute medicâ gaudeat, non adeò exactè per calculum effectus suos reddit, ut certò præfiniri possit, quis immersionum numerus ad ægrum aliquem sanandum sufficiat; quod expectare solent ægri, & aliquoties à medicis nimîâ prælagii temeritate promissum novi.

QUASCUNQUE cautelas de immersione frigidâ enumerârunt authores supra memorati, eadem à mari immergendis respiciendæ sunt; monet etiam *Oribasius*, *præcalfacere frictione corpus*, & è vestigio in aquam se projicere². Addendum est insuper, quod erysipelati obnoxii ab aquæ marinæ balneo ejus morbi recidivationem patiuntur; cujus exempla bina notabiliora mihi contigit observâsse: ex his æger alter, haud facilè credens affectum istum ab aquâ marinâ provenire, postquam convaluisset, ad immersionem

¹ *Floyerus, Baynardus, Wainwrightus.*

² Loco priùs citato.

rediit, insequente semper, ad tertiam nempe vicem, erysipelate; alter semel tantum plexus destitit. Notavit olim *Prosper Alpinus*, ex dogmaticorum scriptis, *aquam marinam erysipelati non convenire*¹. Quod de usu ejus externo intelligendum censeo.

AD emolliendos tumores, & ad omnes usus topicos insigniter præstat calida: experto crede, si quid nostrum *Hippocratis* auctoritatem confirmare poterit testimonium.

MORBI particulares, quibus convenit hæc medendi ratio, sunt qui sequuntur; de quibus absolutè tractare est præter institutum meum, ea tantum in his notare præ me ferentis, quæ ad usum *aquæ marinæ* spectant; curationem enim pharmaceuticam medicos probè callere credendum est. Sicui autem visus fuerim aquam marinam exhibendi criteria minùs particulariter indigitasse, nôrit is velim me consultò hoc fecisse, propterea quod adeò plurima sunt semper in medicinæ praxi adstantis medici judicio relinquenda, ut regula vix unica constitui possit, à cujus observatione recedere non sit interdum necesse; sed qui medicinæ vera calluerit principia, & cautelas superiùs memoratas notârit, singulis ægrotis quæ sequuntur accommodare poterit.

SCROPHULÆ.

HÆ fiunt à materia viscidâ, frigidâ, glandulas obstruente², unde illarum durities pænè schirrofa; sæpiùs tamen inflammantur, & abeunt in ulcera ægerrimè

¹ Medicin. Methodic. Lib. 2. cap. 2.

² Vid. Hippocr. de glandulis. sect. 6.

sananda; cujus in causâ esse mihi videtur, si conjecturæ detur locus, quod infarctus glandulæ scrophulosæ primarius fiat in tubulis ejus secretoriis, ab inspissatione humoris fecernendi, inflammatio autem excitetur in vasis glandulam nutrientibus, tantulis scilicet, ut impares omninò sint ad tantum calorem excitandum qui humores spissiores glandulam insigni mole auctam obstruentes digerat, & in pus convertat, quare artis adminiculo indiget natura ad humores istos probè attenuandos. Ægros ab hoc morbo plurimum levatos, aliquos etiam sanatos vidi, socio opere & usu tam externo quam interno *aquæ marinæ*, quâ epotâ vel vomitu rejiciunt, vel egerunt per alvum magnam phlegmatis viscidæ copiam plerique; ab immersione verò frigidâ, embrocatione & fotu calidè applicatis, attenuantur humores, & dissipantur tumores, sed non nisi longo usu; ulcera verò plerumque sanantur citiùs. Apud veteres nihil de ejus usu interno ad hunc morbum occurrit; sed qui libros scripsit *de parabilibus*, asserit *χρησάδας Ἀγαθοπέην πωλείαν Ἀγ. γαλάων*¹. Et *Marcellus Empiricus* monet cochleas, quæ salinis inhærent, cum testis suis tunsas, atque impositas strumis efficaciter mederi². Virtutem autem istam salis, quem imbibunt,tribuendam censeo. Inter recentiores *Fabrit. ab Aquapendente* medicamentum laudat quod mirificè ad sanandum strumas apertas valere asserit³: ejus autem quinta ferè pars est sal communis.

HISTORIAM unam vel alteram ex maximè notatu dignis subicere lubet.

¹ Lib. 1. cap. 154.

² Cap. 15.

³ Lib. 1. cap. 15.

HISTORIA PRIMA.

CLERICUS ex agro *Oxonienſi*, tumoribus & ulceribus ſcrophuloſis mirum in modum deſœdatus, diu medicorum & chirurgorum ope fruſtra fuerat uſus; tandem quotannis menſes tres vel quatuor æſtivos aquæ marinæ potationi, & immerſioni in eâdem dicavit, unde plurimum levatus eſt, nullis aſſumptis medicamentis; ſed cum res ejus tam longam non paterentur moram quæ curationi perfectæ ſufficeret, ingraveſcens quotannis morbus, *utcuſque temporibus intermediis aquam marinam domi continuò biberet*, repetitâ quotannis per aliquot menſes *immerſione marinâ*, miteſcere ſemper conſuevit.

HISTORIA SECUNDA.

PUELLA *Londinenſis*, annorum circiter duodecim, palpebrarum, naſi, & labii ſuperioris tumore & rubore infeſtata, cui etiam colli glandulæ inter aures & claviculas tumidæ erant & duræ, plurima medicamenta, medicorum *Londinenſium* hortatu, deglutierat, tandemque *Hamtoniam* delata eſt; omnia medicamenta rejicienda ſuaſi, & aquæ marinæ balneo, embrocationi calidæ, & potationi ſolis incumbendum eſſe. Poſt aliquod tempus miteſcere cæpit morbus, &, per menſes ſedecim ſedulò continuatâ curatione, perfectè ſanata domum rediit.

SCORBUTUS.

QUID per ſcorbutum intelligi velint hodierni, non facile dignoſci poteſt; ægris enim adulandi gratiâ, omnes cutis morbos ad ſcorbutum referunt, propter ſonum nominis

nominis delicatulis minus ingratum; adeoque *scabie*, *lepra*, immò *scrophulis* laborantes ad aquam marinam pro scorbuticis remittunt. Isti autem morbi toto cælo diversi sunt à *stomacace* five *scelotyrbe* veterum; quam verum esse scorbutum seniores contendunt medici: is morbus est, procul dubio, quo graviter conflictantur nautæ, & locorum palustrium incolæ; *scorbutum muriaticum* nominaverunt recentiores, & ab acrimoniâ alcalinâ procedere tradunt chymici; acidis enim curatur.

EST verò alia mitior scorbuti species, nostratibus magis familiaris, quæ licet aliqua prius dicti morbi imitetur symptomata, diu tamen sine insigni incommodo circumfertur, nec pari cum illo crudelitate (nisi rarissimè) desævit. Si cui autem gradu potius quam specie à morbo priori differre videatur hic, non tanti est, ut cum illo disceptationem ineam.

MORBUS hic, quem scorbutum dixi mitiorem, ortum plerumque ducit à victûs erroribus (esum nempe ciborum sale & aromatibus conditorum) & corporis exercendi neglectu, nullâ stipante (quod fit in priori) aëris vel aquæ culpâ, nisi forsan ad aquæ vitiosæ censum referantur liquores fermentatione depurati. Multâ symptomatum varietate ludit, inter quæ præcipua sunt gingivarum laxitas; membrorum & corporis lassitudo, præcipue matutina; cutis pruritus, si paulum incaluerit homo; cuticulares varii generis papulæ & exanthemata; dolores vagi; cæteraque, quæ nôrint practici.

SI in phlegmaticos incidat hic morbus, *scorbuti frigidi* nomine indigitatur; si biliosa & calidioris indolis occupet

C

corpora,

corpora, *scorbutus* nuncupatur *calidus*¹; utrique levamen affert intestinorum evacuatio; ea autem optimè fit in *frigidâ* specie ab aquâ marinâ. Scorbuto *calido* laborantibus solenne est, corporis refrigerandi causâ, ad *mannæ* cum *sale glauberiano* doses aliquot, optimo cum successu, nisi gravius plectantur, ultrò confugere: his nunquam author fui, ut aquam marinam biberent; plurimos autem vidi, quibus ab ejus potu ingravescerent symptomata, præcipuè cutis eruptiones; nec ideò factum hoc, quod morbi materia ad externa pelleretur, sed quod à calidâ aquæ marinæ acrimoniâ morbus accenderetur. An omnibus idem semper accidat, non ausim affirmare; tantâ enim varietate constituuntur humana corpora, ut nihil ferè in medicinâ sit perpetuum; sed non nisi ex universalibus depromendæ sunt regulæ generales.

AB utrâque morbi specie sanguis redditur minus aptus ad circulationem, & secretionem, præcipuè per cutis glandulas: hinc immersio convenit utrique, quod exemplorum frequentiam multiplici confirmatum vidi.

QUID in nautarum scorbuti curatione valeat aqua marina, cum nondum expertus fuerim, conjecturis operam ludere supersedeo; sed illos, quibus alvum ritè movet, ab ejus accessu forsan servare poterit. Quantum contra terricolarum *scelotyrben* valeat, sequens indicabit historia.

¹ Hanc scorbuti differentiam, à sagacissimo *Willisio* notatam, neglexisse plerumque videntur hodierni; quæ tamen in curatione semper est respicienda.

HISTORIA TERTIA.

VIR quidam penè sexagenarius, defidiosus, & crapulæ deditus, variis hujus morbi symptomatis conflictatus, ac, inter cætera, purpureis ac lividis crurum maculis, post longum medicamentorum antiscorbuticorum usum, tandem aquæ marinæ potum & ejusdem balneum simul adhibuit, & sanatus est.

CUTIS affectus scorbutici aquæ marinæ calidæ embrocatione & fotu optimè sanantur.

HISTORIA QUARTA.

AD virum scorbuticum accersitus, methodo vulgari cætera symptomata satis feliciter curavi; sed in utroque crure cutis condensatio, cum eruptione erysipelatoide, crustâ albâ obducta, & acrem humorem exstillans, adhuc immutata perstitit: his partibus embrocationem ex aquâ marinâ calidâ bis quotidie adhiberi suasi, ex cujus usu cito convaleuit æger.

PARALYSIS.

PARALYTICI ferè semper ventriculum & intestina phlegmate viscido habent obducta, quo per catharsin amolito, nonnulli subito sanantur: ad hunc finem *aquæ marinæ* potus summè est accommodatus, & ex illo levamen insigne paralyticorum observavi. Relaxatis membris convenit *immersio marina*, reverà autem contractis nihil unquam commodi illam attulisse vidi; reverà, inquam, contractis; si enim insigniter relaxantur membri alicujus musculi soli extensores, musculi contractores ejus-

dem, antagonists destituti, in continuo actionis statu consistent, membrumque illud contractum videbitur, & è contra: hoc si fiat, membrum alienâ vi sine dolore extenditur; si verò musculi contractores reverà rigiditate laborent, extensio membri non fit sine maximo illorum ac tendinum suorum dolore; ac ista fibrarum rigiditas fortu vel balneo calido emollienti priùs est medicanda, quàm immersionem aggrediare marinam. Senes autem paralytici, vel quibus admodum inveteravit morbus, ægrè revalescunt. *Cælius Aurelianus* in capite de paralyfi, *Utemur* (inquit) *etiam fomentationibus ex aquâ salsâ vel marinâ*: & rursus, *utendum etiam natationibus maritimis*. *Celsus* etiam jubet *fovere aquâ calidâ marinâ* (resolutos) *vel, si ea non est, tamen salsâ*¹.

EPILEPSIA.

JUVENES epilepticos, alios solâ immersione marinâ, alios consociatis medicamentis, tam catharticis quam alterantibus, morbi & ægri corporis genio accommodatis, sanatos sæpe vidi, cum nondum per aliquot sæcula *Nep- tuni* pocula degustaverat *Æsculapius*. Rarissimè quidem evenit quenquam ab hoc morbo, omissâ omni balneatione frigidâ, penitùs liberari, excepto quod adultam ætatem adepti sponte sæpe sanantur. Finito paroxysmo, phlegma viscidum sæpissimè vomitu rejiciunt ægri, quod ventriculo molestiam creans magis immediata forsan fuerit paroxysmi causa; quemadmodum pueruli, tam à viscido phlegmate lumbricorum prodromo & comite, quam à lumbricorum

¹ Lib. 3. cap. 27.

vellicationibus, insultus patiuntur, ab epilepticis vix distinguendos. Ad hujus phlegmatis attenuationem apta sunt medicamenta ad epilepsiam decantata, cinnabarina scilicet, volatilia & foetida. Scribit *Aretæus*, τὰ μέσα τῆς σώματος, hoc est, abdominis contenta, interdum huic morbo causam præbere; id autem ubi fit, purgationem instituit per extrahentia pituitam¹: inter hæc autem non infimæ fortis est aqua marina.

IMMERSIO sanguinem attenuat, cursumque ejus circularem æqualem reddit & universam (quod sanitatis animalium conservandæ regula prima est ac præcipua) partesque solidas roborat. Epileptici forsan sunt, qui, secundum *Oribasium*, si interpreti ejus fides habeatur, morbo exagitantur². In cerebro veteres hujus morbi causam delitescere crediderunt, ideòque *Celsus* præcipit, ut caput radatur, ungatur oleo veteri, aceto & nitro, & perfundatur aquâ salsa³. Operæ pretium esse non duxi ad rei vulgariter notæ confirmationem historias contexere.

SCABIES.

MORBI cutis, scilicet, λέπρη ἢ κνησμός ἢ ψώρα, ἢ λευχῆνες, ἢ ἀλφός, ἢ ἀλώπεκες ὑπὸ φλέγματος γίνονται⁴. Cui quidem sententiæ convenit, quod Scabies, illorum apud nostrales primicerius, rarissimè (modo non fit per infectionem contracta) nisi inter pauperes occurrat, quorum spurcities & victus ratio ad habitum corporis pituitosum inducen-

¹ Diurn. Morb. curat. Lib. 1. cap. 4.

² Vid. pag. 9.

³ Lib. 3. cap. 23.

⁴ Hippocr. de affectionibus sect. 25.

dum maximè conferre videntur. Quodcunque in his morbis per alvi evacuationem fieri potest, ab *aquâ marinâ* plerumque fit, utpote quæ sit *φλεγμάτων ἀγωγή*, sed nec omnibus, his morbis laborantibus, convenit. His autem *Immersio* præcipuè accommodata est; glandulas enim cutis stimulo salis deterget, & humores illas obstruentes discutiendo ad officium suum revocat, in quo morbornm istorum curatio præcipuè consistit. Notum est præterea practicis, nihil æquè ad morborum cutis recidivationem præcavendam valere, ac immersio frigida quæcunque.

HISTORIA QUINTA.

VETULA quædam, scabiem ferinam per annos quatuor aut quinque passa, varias ex medicorum præscriptis curationis methodos incassum experta, ad mare tandem remissa est. Tam *aquæ marinæ* potationi, quam immersioni in eâdem per tres septimanas indulgit, nihil tamen levaminis sensit, sed è contra pruritus indies molestior evasit; cumque maximas ventriculo molestias crearet *aquæ marinæ* potus, ab illo abstinere suasi, nisi alvus foret astricta: abhinc indies affectûs molestissimi mitigationem experta est, & per menses duos immersa quotidie domum rediit ab illo liberata.

LEPRA ARIDA.

MORBUS hic multis modis pro tempore sedari potest; maximè tamen recrudescit. Aliquos vidi folius *aquæ marinæ* usu gemino, interno scilicèt & externo, impræsentiarum liberatos; sed nec omnes ejus potationem ferre poterant; alios, fugato medicamentorum officinalium ope

ope morbo, immersione continuâ fanos conservatos: sed non temerè ausim promittere quenquam, intermisso omni curationis genere, ab hujus morbi recidivatione fore securum.

HISTORIA SEXTA.

JUVENEM quendam hoc morbo infestatum per aliquot annos (irritis optimorum medicorum præscriptis) medicamentis alterantibus, interpositâ singulis septimanis catharsi ex calomelano, ab eruptionibus penitùs liberavi, quo facto *immersionem marinam* imperavi, illâque per biennium jam continuatâ, ab omni labe insigniori perstat immunis; nonnullæ quidem subinde erumpunt squamulæ, sed paucissimæ, sed sine pruritu, qui olim fuit molestissimus, & intra paucos dies evanescentes.

HISTORIA SEPTIMA.

VIRI illustri stirpe nati corpus & omnes artus occupaverant squamulæ albæ leprosæ; ex traduce morbus erat, & quicquid mercurius, antimonium, caro viperina, quicquid denique omnes copię medicinales ad morbi expugnationem poterant, expertus est frustrâ; licèt enim pro tempore sedaretur affectus, semper tamen post aliquot menses redire consuevit. Ad mare tandem devenit, &, medici sui mediterraneus suâsu, sex aut septem septimanas *aquæ marinæ potationi* dicavit, priusquam immergeretur: per totum illud tempus nihil sensit levaminis; cum verò ad balnei marini usum accederet, recedere cæpit morbus, & squamulæ deciderunt; certò certiùs repullulaturæ, *si quando aquam marinam biberet*; quare sponte suâ ab ejus usu
interno

interno totus abstinuit, & balneo marino constanter utens, quamdiu apud mare diversaretur, mitiori fruebatur morbo.

RHEUMATISMUS.

IN Rheumatismo (præcipuè scorbutico) sanando, experientiâ ferè quotidianâ didici, quas vires habeant balnea marina; quorum frequentissimus erat usus apud veteres in articulorum morbis; scribit enim *Aretæus*: καὶ ἐπὶ τῇ διαίτῃ, ἀλείψας, ψυχρολυσίῃ θαλασσίνῃ μάλιστα μὲν ὧν ἅπασι ἀρθρῶσι ξυνὰ ἄλλα¹. Et *Cælius Aurelianus* ad dolores ischiadicos jubet, *ubi passio fuerit tarditate inveterata, sacculum lineum implere sale torrido & apponere, tunc superaspergere partibus patientibus aquam calidam salsam*²: sed ad arthritidem genuinam forsan potius referenda sunt hæc, quàm ad rheumatismum, cui magis congruere videntur *Oribasii* præcepta de iis, *quorum crura aut aliquæ corporis partes defluxione tentantur*³.

RABIES CANINA.

ACANE rabido morsus solenne diu fuit ad *immersionem marinam* decurrere, quod si fiat, antequam ingruerit rabies, votis plerumque respondet; postea verò nec huic, nec alii cuicunque medicamento fides constanter habenda est: in isto rerum statu aliis omnino auxiliis utendum est. Præ manibus est mihi historia puellæ, cui anno 1707 hydrophobia non mediocris à felis rabidæ morfu accesserat, quæ vulneris scarificatione sæpiùs repe-

¹ Curat. Diuturn. Morb. Lib. 2. cap. 12.

² Chron. Morb. L. 5. cap. 1.

³ Vide supra pag. 9.

titâ, venæsectionibus item reiteratis, epispasticis, purgantibus, & sudorificis perfectè sanata fuit.

RACHITIS.

RACHITIDI apprimè congruum esse remedium facile viderit quicumque *Glissonium* de hujus morbi causâ consuluerit¹. Decantatissimum est in hoc affectu remedium immersio frigida, *marina* verò præ cæteris accommodata est.

GONORRHOEAM simplicem *immersione marinâ* sanatam vidi, quæ omnes *balsamicorum* & *astringentium* conatus lusisset.

FLUOREM ALBUM eadem cohibet, quoties à fibrarum laxitate pendet.

FLUXUS MENSIIUM NIMIUS.

HISTORIA OCTAVA.

FÆMINAM novi fluxu catameniorum immodico laborantem, quæ, si fortè fortunâ per mare navigaret, subito imminutum, ac tantùm non cohibitum sensit profluvium; huic *immersiõnem marinam* imperavi, exhibitis etiam medicamentis astringentibus, quorum magnam copiam priùs incassum deglutiisset; ac tandem sanata est.

MENSES obstructos ab aquæ marinæ potu revocatos novi.

AFFECTUS NERVORUM.

IN capitis doloribus, spasmis & convulsionibus à nervorum vitiis ortum ducentibus, præter spem inexperto-

¹ De Rachitide cap. 16.

rum levamen, affert *immersio marina*; sed his minùs immoror, quod notissimum fit, quas vires habeat illa ad morbos istiusmodi sanabiles sanandos, qui, five totius corporis musculos occupent, five in parte aliquâ sedes figant, ejusdem sunt profapiæ. Supervacaneum esse duxi de remedio adeo vulgari historias proferre, sed propter singularem morbi speciem sequentem referre non pigebit.

HISTORIA NONA.

PRÆTERLAPSIS annis jam ferè viginti, puellæ duæ eodem tempore relaxatione musculorum laryngis cum uvulæ prolapsu laborârunt: neutra verbum, nisi maximâ cum difficultate, potuit enuntiare; ambæ autem ad singulas inspirationis vices sonum reddiderunt gallinarum cantui non absimilem; ambæ *balnei marini* usu ad perfectam sanitatem redierunt.

NEPHRITIS.

HISTORIA DECIMA.

SENEX quidam per annos ferè quadraginta nephriticis doloribus præter modum excruciat, irritâ totâ antinephriticorum catervâ, tandem ab aquæ marinæ potu adeò fuit levatus, ut vitæ suæ reliquias satis placidè transegerit, expulsâ per ejus usum maximâ sabuli & calculorum minorum copiâ.

A CHIRURGO experto audivi ossa cariota ab aquæ marinæ usu exfoliari, sed cum tam externè quam internè eâ usus fuerit ille, incertum est utri methodo effectus deberetur.

AD morbos quosdam à veteribus commendatur hujusmodi curatio, in quibus usus illius hodiernus non invaluit; ipse falsè non expertus sum. Hi sunt;

ATROPHIA, quoties non est symptomatica phthisis, diabetis, scorbuti, vel abscessus visceris alicujus (hoc enim si fiat, ad morbum primarium dirigendus est curationis scopus) sed ipsissimus est ipsa morbus, oriri potest vel ex insigni digestionis debilitate, vel ex nimia Perspiratione insensibili; de priori specie loquuntur veteres sub titulo cachexiæ, quam insequitur hic affectus¹: & eorum qui *ex alimento fructum non sentiunt*²; ad illam *Cælius Aurelianus* natationem maritimam commendat³, eandem *Oribasius*⁴: & calidæ marinæ balneum *Dioscorides*⁵. In posteriori quidem *immersio marina* glandulas cutis roborando apta est ad nimiam materiæ perspirabilis evacuationem cohibendam. Est & alia atrophiciæ species, infantibus & puerulis plerumque peculiaris, cum scilicet infarctis vasorum lacteorum orificiis, & obstructis mesenterii glandulis, chyli transitus impeditur, itaque miselli, inter plurimam ciborum deglutitionem, fame conficiuntur. Horum certè materiam viscidam vasa lactea obstruentem feliciter eliminare valet *aquæ marinæ potus*, ut & glandularum mesenterii obstructions (modo non schirrescant) discutere: *immersio* autem frictionis & contrectationis, quæ plurimum juvant, vicem supplere potest. Si morbus, quem *atrophiam*

¹ Vid. *Aretæum* de Sign. Diuturn. Morb. Lib. 1. cap. 16.

² Vid. supra pag. 9 ex *Oribasio*.

³ Morb. Chron. Lib. 3. cap. 7.

⁴ Vide supra pag. 9.

⁵ Vide supra pag. 8.

nervosam vocant hodierni, non sit aliquis ex prædictis (*atrophiâ cachecticâ* veterum esse suspicor) planè me nescire fateor quisnam ille sit. In omni autem atrophîâ, impedito vel aliorum derivato solidorum nutrimento, nervi potius communem corporis *pati* læsionem videntur, quam illius in causâ esse: nervis verò obstructis aliis omnino generis symptomata superveniunt.

HYDROPICIS utcumque pituitam educat & diuresin promoveat, catharticum non satis drasticum esse crediderim, & immersionem potius, aquis evacuatis, ad recidivationem præcavendam quam ad curationem primariam suaderem. *Oribasius* tamen in curatione commendat natationem maritimam¹. Et apud *Baynardum* existat Historia de bibaci quodam hydrope ascite tumido, quem ad frigida balnea remisit ille, æger autem sponte suâ recessit ad loca maritima, & aquæ marinæ tam usu interno quam ejusdem balneo, ad perfectam sanitatem rediit²: refert idem se audisse plurimos hydropicos solo aquæ marinæ potu fuisse sanatos; sed non expertus sum.

MARCELLUS *Empiricus*, de podagrâ scribens, hæc habet: *Ubi autem cessaverit impetus, in utroque genere (calido scilicet & frigido) calidâ aquâ marinâ diu fovendi sunt pedes; vel, si ea non est, aquâ purâ ferventi, adjecto sale, foveantur*³: cumque post paroxysmi recessum podagricorum articuli ad tædium usque debiles persisteant, verisimile est illorum robur ab hujusmodi fotu instaurari posse⁴.

¹ Vide supra pag. 9.

² Pag. 373.

³ Cap. 36.

⁴ Vide etiam supra pag. 24 ex *Aretæo* allata.

CÆLIUS *Aurelianus* ad schirros hepatis & lienis laudat natationem maritimam, & post emollitionem tumorum, malagma δι' ἁλῶν¹: sed fateor me de perfecti schirri emollitione non mediocriter dubitare.

LONGAM forsan morborum seriem, tam simplici methodo curandorum, conflâsse videar, si nomina solùm respicias; sin ad causas illorum animum convertas, cernes illos numero non abundare.

Ex prædictis patet methodum hanc medicinæ nec esse neotericorum figmentum, nec ab illis inventam, sed, ab ipsis artis nostræ incunabulis, Principibus ejus innotuisse: caveant autem ægri, caveant medici, ne pro Panaceâ prædicatam in usum temerè adsciscant, ne etiam pro *unico necessario* in iis ægritudinibus, quibus convenit, venditent: probè enim scio respiciendam esse tam ægri corporis dispositionem naturalem, quàm morbi genium; adeò ut non tantum, quid ad hunc morbum sanandum, sed quid huic ægro, hoc morbo, hoc tempore laboranti, conveniat, in morborum curationibus considerandum sit: probè etiam scio, morbos quosdam ex prædictis aliorum medicamento- rum sociâ ope sæpiùs indigere; plurimos etiam illorum aliis curationis methodis sanari posse, ferè omnes autem interdum esse omninò insanabiles. Quicquid autem ab *aquâ marinâ* fieri potest, in his morbis, & his similibus, expectandum est. Id verò omne, quatenùs ab *aquæ marinæ* virtute peculiari pendet, immersioni (ut verum fatear) & externo ejus usui, præcipuè tribuendum vide-

¹ Chron. Morb. Lib. 3. cap. 4.

Notandum est ægrum, in historiâ primâ supra descriptum, ab interno ejus usu, intermisso externo, adeo non fuisse levatum, ut inter bibendum ingravesceret morbus. Ægris autem Hist. quintæ & septimæ nulum levamen externum usum, confociato interno, attulisse; eo autem omisso, maximum.

bique genius cum recto judicii acumine respiciantur; sed fieri potest per alia, potest etiam per *aquam marinam*, in iis quibus apta est: iis autem, quibus molestiam creat, præter necessitatem instituta videtur ejus exhibitio; his præsertim sæculis, cum tanta suppetit, ad omnem purgandi scopum, cathartorum, eleganti non minus quam efficaci formularum varietate concinnata, supellex: propter qualis defectum ad *usum internum aquæ marinæ* confugerunt veteres. Hæc de virtute *aquæ marinæ* merè cathartica sunt intelligenda; ubi enim humores frigidi sunt simul desiccandi, præ cæteris cathartice interdum valere potest: præter hæc, inter cathartica calida & acria mitissimum est: diureticis etiam calidis annumerari debet, atque ab his facultatibus omnes aquæ hujus internè assumptæ facillimè deduci possunt effectus. Experimentum aliquoties feci quid valeret minori dosi, alterantis medicamenti vice exhibita, sed nihil unquam commodi ab isto fumen- di modo observavi.

HÆC sunt, quæ de *aquâ marinâ* dicenda habui; quibus qui fidem habuerit, & quæ ex his sequuntur rectâ ratione poterit deducere, credulitatis illum suæ haud pænitebit: siquis autem ista flocci fecerit, faciat, per me licet.

AD horum confirmationem non defuere mihi plures admodum ægrorum historiæ, sed ingentem harum farra- ginem infarcire supervacaneum esse duxi; quæ enim vera sunt, exemplorum multitudine veriora fieri non possunt: timui præterea, ne meæ praxeos enarrationibus immorans præter modum fastidium lectoribus moverem, de meipso potius quam de *aquâ marinâ* sermonem habere visus.

INTER hæc cum occurrant aliqua cum libro D^{ris} *Russell*, latinè nuper edito, non omninò congruentia, videar fortasse ea contradicendi studio scripsisse; quod ita tamen abest, ut longè priùs scripta fuerint horum pleraque, quàm vel de libro isto, vel de authore ejus audiveram. Notavi verò, dum librum istum perlegerem, licèt multus sit author ejus in laudibus *aquæ marinæ internè sumendæ*, in omnibus tamen historiis, quas vel contexuit ipse, vel ab amicis communicatas publici juris fecit (cum pace virorum tanti nominis dictum sit) de ægris tantum quatuor (Hist. 32, 34, 36, 37.) mentionem esse factam, qui solius *interni ejus usus* vires fuerint experti, excepto quod uni præterea, per modum enematis, fuerit injecta. In cæteris conjuncta sunt, vel *usus externus aquæ marinæ*, cui, uti priùs dictum est, effectus ejus potissimùm tribuendi mihi videntur; vel medicamenta ad singulos morbos decantatissima; in plurimis autem utrumque genus adjutorii; & in uno quidem ægro (Hist. 18.) *Vis morbi ab antiscorbuticis fracta fuisse dicitur, conjuncto aquæ marinæ potu, quamvis multa*

multa priùs fuerant medicamenta infelicitè in usum vocata, INTER QUÆ AQUA MARINA; sagaciori igitur medicamentorum delectui, qui ab authore isto plerumque fit, potiùs quam *aquæ marinæ potationi*, tribuendum videtur istius morbi levamen; neque satis constat, quantum in cæteris curationibus ejus, utcunque de glandularum obstructionibus referendis optimè scripserit, *aquæ marinæ usui interno* tribui debeat. Afferit præterea potationi ejus largiori sine incommodo ægros indulgere posse, quod unica mulier ingentem ejus copiam, congios scilicet viginti quinque, impunè ingurgitaverit; (Hist. 32.) oblitus forsàn, ex particularibus inferri universalia non posse.

FATENDUM est ægros, quos mihi contigit observâsse, non adeò felici successu ejus *usui interno* semper indulgisse, ut nihil unquam incommodi ab illo pateretur quisquam. Prima mihi de incommodis ejus injecta est suspicio à correctoriis ejus, quæ occurrunt in scriptis veterum, qui medicamentorum, quibus usi sunt, medicos in humanum corpus effectus tam probè calluerunt, tantâque cum fide posteris suis tradiderunt, ut, his visis, crediderim scriptores illos aquæ marinæ correctioni, potiùs expertos ejus incommoda, operam navâsse, quam ea finxisse, ideo tantum ut corrigere viderentur; quod experientiâ propriâ confirmatum sæpiùs habui. Notatu dignum est, inter cæteros illam corrigendi modos, *asservationem* à Dioscoride celebrari; quare qui ad loca mediterranea asportatam bibunt, incommodis ejus minùs fortasse fuerint obnoxii: optimum tamen reverà correctorium est usus ejus prudenter institutus.

MIHI usitatum est, si morbi status ferat, inter aquæ marinæ usum, ab aliis medicamentis abstinere; quamvis
enim

enim in morbis gravioribus omnia sint undique auxilia conquirenda, tamen cum de unius medicamenti viribus res agitur, si alia simul admiscueris, haud faciliè judicaveris, cuinam effectus sit jure tribuendus.

PERSPECTIS jam *aquæ marinæ* naturâ & principiis supra memoratis, haud forsan erit difficile vicem ejus supplere; soluto scilicet in *aquâ dulci sale marino gallico*, vel *sale communi & cathartico* secundum justas proportiones, vel etiam *sale ammoniaco*: quod illorum innui gratiâ, qui, propter rerum suarum impedimenta, loca maritima nequeunt adire, inexpertus quidem; qui enim longis itineribus ad mare decurrunt, vel qui in locis maritimis vitam agunt, inviti ac præter rationem ab *aquæ marinæ* usu transfirent ad succedanea.

VALE, lector, &, si nihil ex his profeceris, usui tamen esse poterit hic libellus, si quando aquam marinam fortasse biberis.

Boitard inv. et sculp.

